

u među-vremenu

POKRETLJIVOST, SLOBODNO VREME I STVARALAČKA AKTIVNOST MLADIH

Piše: Dragan Koković

Društvena pokretljivost je jedna od sve češih tema u savremenom sociološkoj nauci. Mnogi sociolozi smatraju da društvena, odnosno vertikalna pokretljivost, predstavlja pokazatelj otvorenosti i demokratičnosti određenog društva.

Kanalni pokretljivosti mogu biti različiti: obrazovanje, posao, bavljenje politikom, sklapanje braka, sport, itd. Jednom rečju, socijalna pokretljivost nešto više govori koliko jedno društvo omogućava pojedincu da promeni svoj društveni status, da napravi na ležicu društvenog prestiža.

Raspisavljajući o ovoj temi na Devetom jugoslovenskom kolokviju o slobodnom vremenu mladih, učinjen je pokušaj da se osvetle, osmisli i teoretski sagledaju mnogi problemi iz ovog domena. Koliko uspešno, pokušaćemo nešto više reći u ovom osvrtu.

Naslov osnovne teme je bio: Društveno—prostorna mobilnost i slobodno vrijeme dece i mladine.

Možemo se složiti s mišljenjem R. Božovića da je za mobilna stanja, društvena ili prostorna, karakterističan, odnosno tipičan konfliktni način ponašanja. Božović je govorio i o drugim načinima ponašanja: komplizivnom, beskonfliktnom i intelektualnom. Naglašavajući neke aspekte parcializacije i specijalizacije, koje sa sobom neminovno donosi naučnotehnička revolucija, Božović je posebnu pažnju posvetio modelu racionalnog ponašanja mladih, koji, pre svega, svoje ikone imaju u zapadnoj civilizaciji. Mada se danas robuje racionalističkoj konцепцијi čoveka, sferu nesvesnog, po mišljenju Božovića, ne bi trebalo zanemarivati.

Povezanost socijalne pokretljivosti i slobodnog vremena najbolje je istakao M. Broćić. On smatra da predmet razmatranja ne treba da bude samo kretanje pojedinca unutar grupe, već i kretanje grupa unutar

društva i kretanje društva u celini, dakle, mikro i makro plan društvenog kretanja, tj. društvena pokretljivost i društveno kretanje u užem značenju. Govoreći o vezi između društvene pokretljivosti i slobodnog vremena, Broćić je istakao kao najopravdaniju izezu po kojoj je slobodno vreme uzrok i posledica društvene pokretljivosti. Čovek je nosilac, ali i kreator društvene pokretljivosti. Sličnu ulogu on ima i u aktivnostima slobodnog vremena. Dakle, i tu je veza između ova dva pojma ustupljena. Interesantno je njegovo započinjanje da se društvene grupe razlikuju po svom odnosu prema promeni. Te razlike su naročito uočljive na aspirativnom planu, a aspiracije za društvenom promocijom su najveće u omladinama. Međutim, u prvi plan, ipak, treba istaći autorovo insistiranje da je društvena struktura osnovno teorijsko ishodište koncepta o društvenoj pokretljivosti. Stekli smo utisak da se u nekim referatima, a i u diskusiji, osećao nedostatak ovog teorijsko-hipotetičkog okvira.

Klasno-socijalna struktura i slobodno vreme uzročno su povezani. I na ovu temu dosta se govorilo, a to je najbolje istakao u svom referatu J. Herceg, rekvirši da je slobodno vreme povezano i proizilazi iz celokupnog načina proizvodnje. Jednom rečju, sve što je nametnuto u domenu jednog društvenog trenutka prenosi se na slobodno vreme u kojem se često traži i stvara organizacija »vođenja i zavodenja«, jer je ta organizacija zasnovana na logici profit-a. Zato je pravo pitanje ne kako organizovati slobodno vreme, već kako da se ukinu uslovi u kojima se reproducuje čitavo otuđenje. Uklidanje podele rada je jedino i ištinsko rešenje, a concepcija slobodnog vremena, po mišljenju mnogih, može se zasnovati samo kao kritika slobodnog vremena.

O raskoraku između urbanog i ruralnog načina života, u čijoj su pozadini migracije, bilo je doista govorilo. »Gоворити о старо-седећима по нашим градовима, статистички је залудан посао, сматра S. Karam у свом раду Od gregarnog zbijanja do ljudskog življenja, ističući da су дошлијаци у већini. О љубавном сналаženju у култури урбанске средине govorila je Lj. Broćić. Ta transformacija još uvek nije završena. Pokazalo se da je u mnogo čemu tačna ona česta konstatacija da se iz sela pošlo, a u grad se još nije došlo. Tek druga generacija grad počinje da doživljava kao svoj i da potpuni prihvata kulturu savremenog čoveka.

Upravo mlađi čine osnovu i najdinamičniju snagu svake migracije. Oni su spremni da lakše prihvate naučne inovacije, savremeni ritam i stil života. O tim sposobnostima da se prihvate novi uticaji na prelasku iz ruralne u urbanu sredinu, kao i prepričanja koje stoje na tom putu, bilo je dosta interesantnih mišljenja. Tako je M. Muratbegović govorio o »kulturnom šo-

ku«, koji se određuje kao vid neprilagođenosti individue u uslovima neočekivane ili visoke konstruktivne relacije između onoga što je imala u ranijoj sredini i kulturnih uslova koje nudi gradska sredina.

O ulozi omladine u integraciji društva vrlo zanimljive ideje izneo R. Super u radu **Omladinske komune i intergracije urbanog prostora** u kojem kaže da je jedan od imperativa našeg vremena da na svaki način omogući omladini da uspostavi slobodne oblike zajedničkog života, a takav oblik je, pre svega, omladinska komuna. Supek je definiše kao slobodan oblik udruživanja omladine, koji predstavlja svestrano zadovoljavanje društvenih potreba mladih čoveka. Zbog ovih razloga društvo bi, po mišljenju Supeka, trebalo da буде, odnosno ostane otvoreno prema omladinskim komunama, mada se one danas najčešće raspadaju zbog podele rada, odnosno iz profesionalnog razloga. Ove ideje su vrlo zanimljive, ali ipak još uvek ostaje pitanje kako to organizovati u konkretnoj stvarnosti?

Na početku smo istakli da je bilo govor o društvenoj i prostornoj pokretljivosti. O fenomenu mobilnosti kao unutrašnjoj potrebi mladih govorila je D. Belamaric, a I. Rogić o slobodnom vremenu i teritorijalnoj praksi.

Kolokvijum je i ove godine bio obogaćen nizom konkretnih istraživanja. Ovde ćemo pomenući istraživanje I. Baučića, *Primenе u korišćenju slobodnog vremena dece vanjskih migranata*. Saopštenje je, u stvari, izvod iz jednog šireg istraživanja, a cilj mu je bio da ukaže kako je jedan specifičan oblik prostorne mobilnosti našeg stanovništva, odlazak na tzv. privremeni rad u evropske zemlje, odražava u promenama korišćenja slobodnog vremena dece migranata. Brojna istraživanja, u kojima je makar i delimično obuhvaćena problematika vaspitanja i obrazovanja dece migranata, ukazuju da se negativni uticaji odusveta nadzora roditelja mnogo manje odražavaju na decu migranata nego što se prepostavlja. Da ipak postoje izvesne korelacije potvrđeno je istraživanje u SR Hrvatskoj 1977. godine. Iz rezultata anketiranja se vidi da deca migranata mnogo više odlaze u kafane nego pre odlaska roditelja na rad u inozemstvo.

Veliki broj saopštenja odnosi se na organizaciju života pionira u logorima »Sutjeska«.

Zanimljive podatke iz svog istraživanja *Televizija i slobodno vreme dece* izneo je M. Đorđević. Iz tih podataka se vidi da deca iz porodice koje poseduju televizore manje posećuju svoje drugove, što, na neki način, znači da televizija smanjuje društvenost dece. Podatak koji zaista zabrinjava i upozorava. Ove godine je dosta pažnje posvećeno sportskoj (kinezološkoj) rekreaciji koja, u odnosu na ostala područja aktivnosti, postaje sva-

kim danom sve značajnija. Takođe je istaknuto da sport predstavlja jedan od značajnih kanala pokretljivosti mladih. Bilo je govor i o vrednosnoj orijentaciji mladih i njihovim interesovanjima te su ovi razgovori, na neki način, bili prologomena za jedan od budućih skupova na ovu temu. Po mišljenju V. Jerbića, vrednosna orijentacija se obično definije kao stečena opšta (generalizirana) dispozicija (tendenacija), ili kao sistem vrednosti koji se manifestuje u subjektivnom doživljaju, vredovanju i delovanju ličnosti. On smatra da se ne sme izgubiti izvida da o vrednosnoj orijentaciji — sistemima vrednosti — ne govorimo samo na individualnom nivou socijalne organizacije, na nivou ličnosti. O njoj se govor i ona se javlja i na grupnom i na institucionalnom nivou socijalne organizacije, ali i šire, u vremenskoj dimenziji svoje egzistencije i pojavnosti — na društvenom nivou.

Na kraju je dosta govoreno o stvaralačkom putu mlade generacije. Mnogi smatraju da stvaralačku aktivnost treba posmatrati kao unutrašnju mobilnost pojedinca i pokretanje njegovih zapretanih snaga, ali i kao pokretaj i impuls koji se pojedinac uključuje u kretanje društva, pokrenuto i objedinjeno istovrsnim snagama. Zato treba skrenuti mobilnost, tu životnu ljudsku energiju, taj modalitet življaja savremenog čoveka, posebno mladih, u prave životne tokove (D. Nola).

Opšti zaključak u vezi s Devetim jugoslovenskim kolokvijumom o slobodnom vremenu mladih je da je bilo dosta interesantnih saopštenja, ali je vidljiv bio i jaz između teoretskih i empirijskih istraživanja. Čak smo stekli utisak da su, na neki način, ova druga zanemarena, što se moglo i primetiti u diskusiji. Međutim, smatramo da treba krenuti dalje od teoretskih i hipotetičkih okvira, na konkretna i ozbiljna istraživanja ovog fenomena.

polja

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, izlazi svakog 20. u mesecu.

Najbolji način da dođete do POLJA je da uplatite 60 dinara (godišnja pretplata) odnosno 30 dinara (polugodišnja pretplata), na žiro račun 65700-601-11971 NIP »Dnevnik« poslovnička »Polja«. Adresa redakcije: Katolička porta 5/II, Novi Sad, poštanski fah 190.